

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 344/2025 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om mængden og kvaliteten av närundervisningen inom yrkesutbildningen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller överlämnat följande skriftliga spørgsmål SS 344/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Mia Laiho /saml och riksdagsledamot Paula Risikko /saml:

Hur mycket närundervisning genomförs vid olika yrkesläroanstalter och hur skiljer sig läroanstalterna i fråga om mængden närundervisning,

hur säkerställer man i fortsättningen att en studerande när han eller hon utexamineras från en yrkesläroanstalt har fått tillräckliga grundläggande kunskaper och färdigheter samt arbetslivsfärdigheter och att det inte finns orimligt mycket kvar för arbetsgivaren att lära ut,

har man övervägt att införa ovan beskrivna praxis för kompetensgaranti som en riksomfattande riktlinje, och

hur följer man upp mængden frånvaro bland yrkesstuderande åtminstone i fråga om studerande som på grund av åldern omfattas av läroplikten?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Enligt 61 § i lagen om yrkesutbildning (531/2017) har varje studerande rätt till sådan undervisning och handledning som dels gör det möjligt att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna, dels stöder de studerandes utveckling till goda, harmoniska och bildade människor och samhällsmedlemmar. Utbildningsanordnarens centrala uppgift är att för varje studerande bedöma behovet av och mængden undervisning och handledning. Undervisning och handledning kan förutom vid läroanstalter även erbjudas i andra lärmiljöer, såsom utbildning som ordnas på arbetsplatsen.

Ett särdrag hos yrkesutbildningen är den personliga tillämpningen av studierna (44 §) och den flexibilitet den medför. Den studerandes individuella mål och behov styr förvärvandet av kunnandet i olika lärmiljöer och med olika inlärningsmetoder. Även den tid som den studerande använder för att förvärva kunnande kan variera beroende på hur hen tillägnar sig den kompetens

och yrkesskicklighet som examen förutsätter. Flexibilitet behövs för att utbildningen ska lämpa sig för personer som lär sig på olika sätt. Studerande inom yrkesutbildningen är i fråga om grundutbildning och sin ställning på arbetsmarknaden en mycket heterogen grupp, och cirka två tredjedelar av dem som inleder yrkesutbildningsstudier är 21 år eller äldre.

I statsrådets förordning om yrkesutbildning (673/2017, 10 a §) föreskrivs om mängden undervisning i grundexamensutbildningen. Enligt bestämmelsen är mängden undervisning och handledning som behövs för avläggande av en examensdel eller ett delområde av en gemensam examensdel inom utbildningen för yrkesinriktade grundexamina minst 12 timmar per kompetenspoäng.

Enligt förordningen kan timantalet dock vara mer eller mindre än det som föreskrivs beroende på den studerandes inlärningsfärdigheter eller individuella val. Vid bedömningen av mängden undervisning och handledning ska man beakta att när kompetenspoängen bestäms är de inte avsedda att dimensionera undervisningsmängden. Kompetenspoängen för en examensdel bestäms utifrån omfattningen, svårighetsgraden och betydelsen av det kunnande som ingår i examensdelen i förhållande till de krav på yrkesskicklighet och de mål för kunnandet som gäller examen som helhet. Denna bestämmelse är utgångspunkten för bedömningen av mängden undervisning. Utbildningsanordnarna beslutar om undervisningsarrangemangen vid sina läroanstalter. En del av studierna för grundexamen genomförs på arbetsplatser som utbildning med utbildningsavtal eller läroavtal även i fråga om personer i utbildning som omfattas av läropliktslagen.

Undervisnings- och kulturministeriet samlar inte in uppgifter per examen eller studerande om hur mycket närundervisning eller handledning olika studerande får. I samband med Utbildningsstyrelsens kostnadsenkät har man dock sedan 2021 frågat efter antalet undervisnings- och handledningstimmar per utbildningsanordnare enligt personalgrupp. I utbildning som ordnas med utbildningsanordnarnas egen statsandel har antalet undervisnings- och handledningstimmar årligen varierat något och på 2020-talet kan man ännu inte konstatera någon sjunkande eller stigande trend för timantalet. Med hjälp av siffrorna kan man inte heller dra några slutsatser om huruvida det i variationerna i mängden undervisning till exempel är fråga om hur undervisning och handledning ges i små eller stora undervisningsgrupper.

Reformen av yrkesutbildningen som genomfördes vid ingången av 2018 hade en omfattande inverkan på arbetsbeskrivningen för lärare inom yrkesinriktade grundexamina. I och med reformen utökades det traditionella undervisningsarbetet med personliga planer som ska ingås med den studerande samt att planera lärtiggar som är ändamålsenliga för den studerande och att stärka betydelsen av att bedöma den studerandes kunnande och ge respons. När bedömningen av den studerandes kunnande övergick till ett yrkesprov i verkliga arbetssituationer på arbetsplatserna uppstod också ett tryck på att flytta undervisningen till arbetsplatserna. Detta ansågs främja studerandenas sysselsättning och öka yrkesutbildningens arbetslivsorientering. Tyvärr

har studier på arbetsplatserna genom utbildningsavtal och läroavtal till vissa delar stämplat som en sparmetod, även om syftet med reformen var att stärka de studerandes arbetslivsfärdigheter och samtidigt göra det möjligt för lärarna att övergå till ett nytt slags lärarbete.

En av yrkesutbildningens viktigaste uppgifter är att betjäna arbetslivet. Representanter för branscherna och yrkena deltar i beredningen av bestämmelserna om grunderna för examen och säkerställer att examensdelarna och kraven på yrkesskicklighet motsvarar arbetslivets kompetensbehov och att den som avlagt examen har tillräckliga färdigheter för att få sysselsättning. De studerande förvärvar och påvisar sin kompetens på arbetsplatserna. Arbetsplatshandledarna som arbetar tillsammans med lärarna och representanter för arbetsplatserna har en nyckelroll som bedömare av yrkesproven. De handleder lärandet, men bedömer också om den studerandes kunskande uppfyller de uppställda målen och kraven. Ett sådant arbetslivssamarbete förutsätter att utbildningsanordnare och lärare för ett nära samarbete med arbetsplatserna. För att öka och utveckla arbetsplatshandledarnas utbildning har undervisnings- och kulturministeriet årligen riktat 2,5 miljoner euro till utbildningsanordnarna för att trygga en tillräcklig och högklassig handledning på arbetsplatserna.

Det finns skillnader i grundläggande färdigheter och yrkesskicklighet samt arbetslivsfärdigheter hos dem som utexamineras från yrkesutbildningen. Yrkesinriktade grundexamina är avsedda för personer som kommer till branschen. Grundexamen ger omfattande grundläggande yrkesfärdigheter för olika uppgifter inom branschen samt den yrkesskicklighet som arbetslivet förutsätter inom minst ett delområde av arbetslivet. Ett intyg över avlagd yrkesinriktad grundexamen är ett slags körkort. Det öppnar dörren till arbetslivet, men man behöver ännu tid och övning för att utvecklas som yrkesperson. Bedömningskriterierna i examensgrunderna gör det möjligt att få ett nöjaktigt vitsord för en examensdel även när den studerande tidvis behöver ytterligare anvisningar som stöd för sitt arbete. För dem som avlagt yrkes- och specialyrkesexamen är kompetensen mer specialiserad och djupare för arbetslivets behov.

Kompetensgarantin är en del av utbildningsanordnarnas sätt att marknadsföra och bygga upp sitt varumärke. Garantin ger arbetsgivarna en bild av att utbildningsanordnaren agerar ansvarsfullt, vilket stärker samarbetet med arbetsplatserna, ger möjligheter till marknadsföring av studierna och gör det smidigare för de studerande att hitta sysselsättning. Allt detta bör stödjas. I ljuset av bestämmelserna ska utbildningsanordnarna dock säkerställa de studerandes kunnande redan under studietiden före examen och inte genom att åtgärda bristerna i efterhand. Ett examensbetyg ska utfärdas endast för de studerande som har den kompetens som examen förutsätter. Bestämmelserna hindrar inte den som redan avlagt examen från att återvända till studierna, höja betygen för avlagda examensdelar eller komplettera sitt kunnande genom att avlägga nya examensdelar.

Läropliktslagen (1214/2020, 3 kap.) innehåller bestämmelser om handlednings- och tillsynsansvaret för fullgörandet av läroplikten, som också omfattar uppföljning av frånvaro. Om en läropliktig studerandes studier inte framskrider enligt den personliga utvecklingsplanen för kunnandet, underrättar utbildningsanordnaren den läropliktiges vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare som ansvarar för att den läropliktige fullgör sin läroplikt. Att följa upp frånvaron har inget värde i sig, utan i bakgrunden finns en oro för de studerandes välbefinnande. Den studerandes situation ska utredas när det finns en uppenbar risk för att studierna avbryts. Det ska säkerställas att de stödåtgärder som erbjuds den läropliktige är tillräckliga och vid behov ska den läropliktige hänvisas till ändamålsenliga tjänster. Tillsammans med den studerande kan man söka alternativa sätt att genomföra studierna. Utbildningsanordnaren kan också hjälpa läropliktiga att söka sig till annan utbildning. Om den läropliktige trots ingripandet i frånvaron försummar att slutföra sina studier, kan utbildningsanordnaren anse att den läropliktige har avgått och göra en anmälan om den läropliktige till den boendekommun dit handlednings- och tillsynsansvaret överförs (14 §). Undervisnings- och kulturministeriet följer varken upp eller samlar in information om studerandenas frånvaro.

Undervisnings- och kulturministeriet ser allvarligt på att de ungas välbefinnande och ork försämrats. I situationen är det nödvändigt att utbildningsanordnarna och lärarna kan nyttja flexibiliteten inom yrkesutbildningen för de studerandes bästa och erbjuda de studerande tillräcklig undervisning, handledning och stöd på det sätt som bestämmelserna förutsätter. Tillgången till stöd för lärandet stärks inom yrkesutbildningen genom författningsändringar från och med den 1 augusti 2026. I och med den förtydligade lagstiftningen ska det stöd som de studerande behöver finnas tillgängligt i tid och på lika villkor. För att stärka stödet för lärande i enlighet med regeringsprogrammet har anslaget för yrkesutbildning också höjts permanent med tio miljoner euro från och med 2025. Dessutom förnyas utbildningsanordnarnas finansieringsmodell från och med 2026 bland annat så att finansieringen per studerande är högre för studerande med sämre utgångsnivå, så att utbildningsanordnaren ska ha tillräckliga resurser för att stödja lärandet.

Utbildningsstyrelsen samlar systematiskt in respons från studerande inom yrkesutbildningen, och utifrån responsen är studerandena i huvudsak nöjda med undervisningen och studierna inom yrkesutbildningen. Responsen signalerar dock att det kan vara svårt att söka sig till stödtjänster. Av dem som slutförde sina studier läsåret 2024–2025 och svarade på enkäten upplevde drygt tolv procent att elevhälso-tjänsterna inte var tillgängliga vid behov.

Helsingfors 10.11.2025

Undervisningsminister Anders Adlercreutz